

Ètica

Codi: 100282

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500246 Filosofia	OB	2	1

Professor/a de contacte

Nom: Mercè Rius

Correu electrònic: Merce.Rius@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Mercè Rius

Prerequisits

No n'hi ha cap.

Objectius

1. Aprendre a distingir l'ètica com a reflexió filosòfica, és a dir, com a reflexió en un medi discursiu específic: el propi d'una forma de coneixement no equiparable ni a la ciència ni al sentit comú.
2. Arribar a comprendre i practicar correctament aquesta mena de discurs.
3. Aprendre a reconèixer els grans temes i problemes que s'hi han plantejat fins ara.
4. Integrar allò que se n'aprengui en la formació filosòfica adquirida durant el primer curs del Grau.
5. Aprendre a relacionar els problemes ètics amb els filosòfics en general, tot copsant identitats i diferències entre els uns i els altres.

Competències

- Analitzar i sintetitzar els arguments centrals dels textos fonamentals de la filosofia en les seves diverses disciplines.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Reconèixer i interpretar temes i problemes de la filosofia en les seves diverses disciplines.

Resultats d'aprenentatge

1. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma, tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
2. Comunicar de forma oral i escrita, amb correcció, precisió i claredat, els coneixements adquirits.
3. Construir textos normativament correctes
4. Establir relacions entre ciència, filosofia, art, religió, política, etc.
5. Expressar, tant oralment com per escrit, els temes i els problemes bàsics de la tradició filosòfica.
6. Llegir comprensivament textos filosòfics bàsics.
7. Relacionar els elements i els factors propis de textos de la tradició filosòfica
8. Resumir els temes i els arguments exposats en un debat filosòfic clàssic.

Continguts

Tema I. La racionalitat ètica

- a) Ètica i moral.
- b) L'objecte de l'ètica: fins, deure, valors.
- c) La fal·làcia naturalista.
- d) Ètica, política i dret.
- e) Ètica, antropologia i religió.

Tema II. L'ètica del bé o de la identitat.

1. L'ordre just. Introducció general.
2. La virtut ciutadana.
 - a) Els sofistes: la il·lustració atenenca.
 - b) Sòcrates: intel·lectualisme ètic i defensa del senderi.

Tema III. La cerca de la felicitat: lectura de l'*Ètica nicomaquea*.

Tema IV. La moral de la intenció o de la consciència.

1. La llibertat de l'acte.
 - a) La llibertat de la persona.
 - b) El sentit de l'existència.
2. La voluntat del mal.
 - a) Pere Abelard: la falta moral com a consentiment.
 - b) Racionalisme i voluntarisme **[si escau]**.

Metodologia

Durant les sessions presencials, la professora exposarà els temes del programa detallant-ne els conceptes principals, emmarcats en l'argumentació apropiada. L'orientació per a la lectura de textos també hi estarà compresa, amb especial incidència en les lectures obligatòries, que seran:

Aristòtil, *Ètica nicomaquea*, llibres I, II, III (1110a-1113a), V, VI, X (1176b-1181b).

P. Abelard, *Ètica*.

Atenció!: Caldrà llegir les dues obres en les edicions recomanades a l'apartat de la **Bibliografia**, d'acord amb les instruccions que s'hi detallen.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
classe magistral	35	1,4	4, 7, 8
orientació lectura de textos	10	0,4	6
Tipus: Supervisades			
tutories	20	0,8	2, 5
Tipus: Autònomes			
estudi i elaboració de treballs	27,5	1,1	1, 2, 3
lectura bibliografia recomanada	50	2	6, 7

Avaluació

Criteris d'avaluació

Primera prova:

Aquesta prova s'haurà de portar feta de casa, per escrit. Es tractarà d'acreditar que s'ha dut a terme la lectura obligatòria de l'*Ètica nicomaquea*, això és, dels capítols indicats a **Metodologia**.

No consistirà en una mera recensió, sinó en un exercici de comprensió que haurà de fer palesa la capacitat discursiva i expositiva de l'alumna/e.

Es donaran les instruccions pertinents el primer dia de classe i, tot seguit, es penjaran a Moodle. Si convé, es reiteraran al cap de quinze dies també en hora de classe, havent-ho anunciat prèviament al campus virtual. Només s'atendran consultes particulars al despatx de la professora per part de l'alumna/e que hagi assistit a les esmentades sessions a l'aula, tret que li ho hagi impedit una causa major.

Tal com s'adverteix a l'apartat de la bibliografia, les dues lectures obligatòries s'hauran de treballar en les edicions recomanades; sense excepció, tret que l'alumna/e demani i obtingui explícitament el vistiplau de la professora per usar-ne alguna altra. En cas contrari, la prova no serà admesa ni, lògicament, avaluada.

D'altra banda, cal que la presentació del treball respongui a les normes que dicti la professora, a classe i/o al campus virtual. Es tractarà d'una condició imprescindible per a la seva admissió i posterior avaluació.

Segona prova:

Consistirà en una prova escrita realitzada a l'hora de classe. La matèria avaluable serà la dels temes II i III del programa (tema II: L'ètica del bé o de la identitat; tema III: La cerca de la felicitat: lectura d'*Ètica nicomaquea*).

Respecte a l'edició utilitzada (Aristòtil), cal tenir molt present el requisit indicat per a la primera prova.

Tercera prova:

Consistirà en una prova escrita realitzada a l'hora de classe. La matèria avaluable serà la dels temes I i IV del programa (tema I: La racionalitat ètica; tema IV: La moral de la intenció o de la consciència).

Reitero encara una vegada més que l'edició de la lectura obligatòria (P. Abelard) no pot ser qualsevol.

La nota final es calcularà de la manera següent:

La primera prova comptarà el 20% de la nota final.

La segona i la tercera prova, un 40% cadascuna.

Es considerarà superada l'assignatura si la mitjana de les tres proves és igual o superior a 5.

Dates d'avaluació

1) La primera prova s'haurà de lliurar, sens falta, el dia **13 de novembre** 2018.

2) La segona prova està programada per al dia **20 de desembre** 2018.

3) La tercera prova, el dia **15 de gener** 2018.

No hi haurà segones oportunitats durant el període lectiu, tret que l'alumne/a aportina justificació vàlida, en cap dels casos següents: 1) Que no es presenti a l'examen, o que no presenti la prova feta a casa, en la data, l'hora i el lloc fixats. 2) Que hi arribi amb retard. 3) Que el material lliurat no compleixi els requisits establerts en aquesta guia docent. Per a una eventual recuperació posterior, vegeu, més avall, **Normes d'organització**.

Condicions per a la recuperació final

Per accedir a la recuperació final, cal haver passat per l'avaluació de les tres proves i haver obtingut de mitjana una nota no inferior a 3.

Només seran recuperables les proves segona i tercera, ja que el contingut de la primera també forma part de la segona. Tanmateix, cal haver fet la primera prova per poder accedir a la recuperació final de les altres dues. Vegeu **Normes d'organització**.

La prova de recuperació no estarà pensada per apujar nota. Si cap estudiant vol intentar-ho, haurà de parlar abans amb la professora, la qual decidirà si reuneix les condicions indispensables, així com el procediment a seguir.

La recuperació de les dues proves serà conjunta, i es farà en la data fixada per Gestió Acadèmica.

Revisió de les proves

Les dates de revisió dels exàmens s'indicaran oportunament a través de Moodle. Quant a la prova 1, se li dedicaran tutories personalitzades, a petició expressa de l'estudiant (Merce.Rius@uab.cat).

Normes d'organització

Un cop transmeses les preguntes de l'examen i donades les conseqüents instruccions, ja no podrà entrar ningú més a l'aula, és a dir, el retard implicarà la suspensió de l'oportunitat de realitzar la prova. Es farà una excepció si l'alumne/a al·lega una causa justificada amb la documentació pertinent. També podrà incorporar-s'hi si es compromet a portar la susdita justificació posteriorment; però el material que hagillurat sota aquestes condicions serà destruït en cas que no compleixi el seu compromís abans del dia anunciat per fer públiques les qualificacions. En el cas que li resulti impossible d'acreditar satisfactòriament el motiu del retard, la prova corresponent quedarà ajornada fins a la data de la recuperació final, i sotmesa al requisit abans indicat: tenir una mitjana de les altres dues proves no inferior a 3. Es manté també aquesta possibilitat, i subjecta a les mateixes restriccions, per a la prova elaborada a casa, si l'estudiant no l'ha lliurada en el seu moment i en les degudes condicions.

Qui surti de l'aula de l'examen no hi podrà tornar a entrar (si no és per causa major).

La prova elaborada a casa, l'alumna/e l'haurà de lliurar -personalment- el dia estipulat i a l'hora de classe. Només s'acceptarà fora de la data i hora previstes si l'alumne/a pot justificar la seva absència amb la documentació pertinent i dins dels períodes raonablement establerts (a la sessió següent o, si això no és possible, posant-se de seguida en contacte amb la professora per saber de quin marge disposa). D'altra banda, si sap per endavant que, per alguna raó de pes, no la podrà lliurar personalment, haurà d'arribar a un acord previ amb la professora perquè algú altre ho faci en el seu lloc.

Respecte a la possibilitat d'enviar treballs per correu electrònic, només es farà efectiva si la professora ho disposa així en el seu moment. En cas contrari, seran desestimats. Igualment seran desestimats els que es deixin a la bústia de la Secretaria, tret que s'hagi obtingut abans el vistiplau de la professora.

Quan un/a alumne/a es compromet a assistir a una tutoria i no ho faci, només si justifica satisfactòriament la seva absència tindrà una altra oportunitat. Si arriba a la cita amb retard, se li dedicarà només la resta del temps que s'haurà fixat per endavant.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
primera prova: acreditació de lectura.	20% de la nota final.	2,5	0,1	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8
segona prova: examen.	40 % de la nota final.	2,5	0,1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
tercera prova: examen.	40 % de la nota final.	2,5	0,1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8

Bibliografia

Manuais:

Història

De temàtica completa:

Camps, Victòria, *Breve historia de la ética*, RBA, Barcelona.

Camps, V. (editora), *Historia de la ética*, 3 volums, Crítica, Barcelona.

MacIntyre, Alasdair, *Historia de la ética*, Crítica.

De temàtica parcial:

Bilbeny, Norbert (editor), *Grans fites de l'ètica*, Cruïlla, Barcelona.

Conceptes

De temàtica completa:

Bilbeny, N., *Ética*, Ariel, Barcelona.

Cooper, David, *Value Pluralism & Ethical Choice*, St. Martin's Press, New York.

Höffe, Otfried (editor), *Diccionario de ética*, Crítica.

De temàtica parcial:

Tugendhat, Ernst, *Lecciones de ética*, Gedisa, Barcelona.

Bibliografia per a cada tema

Tema 1: La racionalitat ètica.

Anscombe, G. Elizabeth M., *Intención*, Paidós / ICE-UAB, Barcelona.

Levinas, Emmanuel, *Ètica i Infinit*, Barcelonesa d'Edicions, Barcelona.

Mill, John Stuart, *L'utilitarisme*, Edicions 62, Barcelona.

Moore, George Edward, *Principia Ethica*, col·lecció Textos Filosòfics (TF), Laia -Edicions 62, Barcelona.

Scheler, Max, *Ètica*, Caparrós, Madrid.

Wittgenstein, Ludwig, *Conferencia sobre ètica*, Paidós / ICE-UAB, Barcelona.

[Fonts històriques]:

Hume, David, *Tratado de la naturaleza humana*, Tecnos.

, *Investigació sobre els principis de lamoral*, TF.

Kant, I., *Prolegòmens*, T.F.

, *Fonamentació de la metafísica dels costums*, TF.

Ètica i moral:

Aranguren, José Luis L., *Ètica*, Alianza, Madrid.

Pieper, Annemarie, *Ètica y moral*, Crítica.

Nietzsche, Friedrich, *La genealogia de la moral*, TF.

Rocheffoucauld, François de la, *Reflexions o màximes i sentències morals*, Ela Geminada, Girona.

Sartre, Jean-Paul, *L'existencialisme és un humanisme* [diverses edicions].

Ètica, política i dret:

Bowra, Cecil Maurice, *La Atenas de Pericles*, Alianza.

Constant, Benjamin, *Sobre el espíritu de conquista. Sobre la libertad en los antiguos y en los modernos*, Tecnos, Madrid.

Fustel de Coulanges, Numa Denis, *La ciudad antigua* [diverses edicions: Península, Edhasa, Iberia].

Strauss, Leo, *Derecho natural e historia*, Círculo de Lectores, Barcelona.

[Fonts històriques]:

Els sofistes, *Fragments i testimonis*, TF.

Cicerón, *Dels deures*, Bernat Metge, Barcelona [Sobre los deberes, diverses edicions: Alianza, Tecnos].

Ciceró, *El somni d'Escipió. L'amistat*, TF.

Vitoria, Francisco de, *La ley*, Tecnos.

- , *La justicia*, Tecnos.

Ètica, antropologia i religió:

Duch, Lluís, *Les dimensiones religiosas de la comunitat*, Abadia de Montserrat, Barcelona.

Lluís Font, Pere, *Filosofia i religió*, Fragmenta, Barcelona.

[Fonts]:

Bergson, Henri, *Las dos fuentes de la moral y de la religión*, Tecnos.

Durkheim, Émile, *Les formes elementals de la vida religiosa*, Edicions 62.

Lévy-Bruhl, Lucien, *L'ànima primitiva*, Edicions 62/Diputació de Barcelona.

Mill, J.S., *La utilidad de la religión*, Alianza.

Tema 2: L'ètica del bé o de la identitat.

Introduccions:

Colli, Giorgio, *El nacimiento de la filosofía*, Tusquets, Barcelona.

Jaeger, Werner, *Paideia*, Fondo de Cultura Económica (FCE), México/Madrid.

Nietzsche, F., *La filosofía en la época trágica de los griegos*, Valdemar, Madrid.

Vernant, Jean-Pierre, *Los orígenes del pensamiento griego*, Eudeba, Buenos Aires - Paidós, Barcelona.

- , *L'univers, els déus, els homes*, Empúries, Barcelona.

Fonts:

De Tales a Demòcrit, *El pensament presocràtic*, Edicions de la Ela Geminada, Girona.

Xenofont, *Records de Sòcrates*, Bernat Metge.

Aristòfanes, *Els núvols*, La Magrana, Barcelona.

Plató, *Apologia de Sòcrates, Critó (et alt.)*, TF.

, *Hípias menor*, Bernat Metge, Barcelona.

, *Fedre*, Bernat Metge.

Estudis:

Strauss, L., *El problema de Sòcrates*, Pòrtic, Barcelona.

Hare, Richard Mervyn, *Platón*, Alianza.

Tema 3: La cerca de la felicitat: lectura de l'*Ètica nicomaquea*.

Fonts:

Aristòtil, *Ètica nicomaquea*, Obrador Edèndum, Santa Coloma de Queralt (Tarragona).

Aristóteles, *Ètica nicomáquea. Ètica eudèmia*, Gredos, Madrid.

Aristòtil, *Psicologia [De anima]*, TF.

Epictet i Marc Aureli, *Enquiridí i Reflexions*, TF.

Epicur, *Lletres*, Bernat Metge.

Sèneca, *Lletres a Lucili*, Bernat Metge.

Estudis:

Jaeger, W., *Aristóteles*, FCE.

Moreau, Joseph, *Aristóteles y su escuela*, Eudeba.

Ross, William David, *Aristotle* [*Aristóteles*, Charcas, Buenos Aires.]

Heller, Agnes, *Aristóteles y el mundo antiguo*, Península, Barcelona.

Sobre l'ètica aristotèlica:

Tomás de Aquino, *Comentarios a la Ética a Nicómaco de Aristóteles*, EUNSA, Pamplona.

Aubenque, Pierre, *La prudencia en Aristóteles*, Crítica.

Gauthier, R.A., *La morale d'Aristote*, Presses Universitaires de France (PUF), París.

Kenny, Anthony, *The Aristotelian Ethics*, Clarendon Press, Oxford.

- , *Aristotle on the Perfect Life*, Clarendon Press.

[Complementaris]:

Agamben, Giorgio, "La obra del hombre", a *La potencia del pensamiento*, Adriana Hidalgo, Buenos Aires.

MacIntyre, A., *Tras la virtud*, Crítica.

D'altres:

Long, Anthony A., *La filosofía helenística*, Alianza.

Farrington, Benjamin, *La rebelión de Epicuro*, Laia.

García Gual, Carlos, *Epicuro*, Alianza.

Lledó, Emilio, *El epicureísmo: una sabiduría del cuerpo, del gozo y de la amistad*, Montesinos, Barcelona.

- , *El epicureísmo*, Taurus, Madrid.

Marx, Karl, *Diferencia entre la filosofía de la naturaleza de Demócrito y Epicuro*, Sexto Piso, México.

Zambrano, María, *El pensamiento vivo de Séneca* (amb selecció de textos) Cátedra, Madrid.

Els clàssics grecollatins es poden trobar, generalment, a la Bernat Metge i a Gredos.

Tema 4: La moral de la intenció o de la consciència

La Bíblia, Gn 2:7-3:24; 22:1-19; Jo 1:1-18; Ac 2:1-13.

Fonts:

Agustí d'Hipona, *Confessions*, Proa, Barcelona.

, *La Trinitat*, TF.

Boeci, *Consolació de la filosofia*, T.F.; també, en edició revisada, a Bernat Metge.

Abelard, Pere, *Ética. Història de les meves dissorts*, TF.

Abelardo, P., *Ética o Conócetea ti mismo*, Tecnos.

(Heloïsa i Abelard), *Cartas de Abelardo y Eloïsa*, Alianza.

Tomàs d'Aquino, *Antologia metafísica*, TF.

, *De les passions de l'ànima (Summa teològica I-II, 22-48)*, TF.

Ockham, Guillem d', *Antologia filosòfica*, TF.

Erasme/Luter, *Del lliure albir. Del serf albir*, TF.

Leibniz, Gottfried Wilhelm, *Compendio de la controversia de la Teodicea*, Encuentro, Madrid.

Kant, Immanuel, *Sobre el fracaso de todo ensayo filosòfico en la Teodicea*, Encuentro.

Estudis:

Huizinga, Johan, *El otoño en la Edad Media*, Alianza.

Nicolau d'Olwer, Lluís, *Pere Abelard: un humanista del segle XII*, Obrador Edèndum.

Oberman, Heiko Augustinus, *Lutero*, Alianza.

Complementaris:

Kierkegaard, Sören, *Temor i tremolor*, Marbot, Barcelona.

, *Migajas filosòficas. El concepto de angustia. Prólogos*, Trotta, Madrid.

Scheler, M., *Gramática de los sentimientos (sel-lecció)*, Crítica.

Weber, Max, *L'ètica protestant i l'esperit del capitalisme*, Edicions 62.

[Actuals]:

Esquirol, Josep Maria, *Què és el personalisme?*, Pòrtic.

Rius, Mercè, "Ser o existir", a *De vuelta a Sartre*, Crítica.

Atenció!:

Pel que fa a les lectures obligatòries, les edicions recomanades són, per ordre de preferència (vegeu Metodologia i Avaluació):

Aristòtil, *Ètica nicomaquea*, Obrador Edèndum.

Aristóteles, *Ètica nicomáquea*, Gredos.

P. Abelard, *Ètica* (junt amb *Història de les meves dissorts*), Edicions 62, T.F.

P. Abelardo, *Conócete a ti mismo*, Tecnos.